

хто я, де мій дім, де я хочу жити, що для мене Україна? Одним із шляхів формування національної ідентичності вбачаємо реалізацію принципу україноцентричності освіти на всіх рівнях, який полягає в орієнтації освітнього процесу на збереження культурних українських цінностей, розвиток патріотизму і нетерпимості до ворога, зрадників та колаборантів.

Список використаних джерел

1. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/62a/042/1e2/62a0421e24258666156501.pdf> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
3. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченко. 2007. 336 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення: 10.11.2023).
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 10.11.2023).
6. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: https://kse.ua/wp_content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf (дата звернення: 10.11.2023).
7. Офіційний сайт ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/about/about-the-un> (дата звернення: 10.11.2023).
8. Bohatyrova O., Bohatyrov A. Legal Basis for Preventing Deformation of Personnel of Custodial Settings. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Volume 1. P. 117–124. URL: https://phelr.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/12/1r/content_PhELR-1-2021-n.htm (дата звернення: 10.11.2023).

Ольга ХВОСТЕНКО

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Пріоритетом Нової Української школи є формування навички навчатися протягом життя – самостійно ставити цілі та проектувати шляхи їхньої реалізації, контролювати та оцінювати свої результати. Як спрямувати систему щоденних діяльностей учнів початкових класів НУШ на розвиток їхніх ключових компетентностей, розвиток здібностей до самоосвіти й командної роботи? Діяльнісний підхід до навчання є неймовірно цікавим та ефективним інструментом для організації освітнього процесу, який реалізує принцип зв'язку навчання з життям та формує активну й ініціативну позицію учнів.

Діяльнісний підхід в освіті – спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних

знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію в майбутньому.

Діяльнісний підхід в освіті, який визначено як наскрізний у Держстандарті початкової освіти [2], Держстандарті базової середньої освіти[1]. Отже, діяльнісний підхід – це спосіб реалізації ідей та змісту Нової української школи і відповідь на питання: «Як навчати дітей сьогодні?»

Нещодавно МОН України анонсувало дослідження освітніх втрат в Україні [5]. Під втратами зазвичай розуміють недосягнення окремих результатів через відсутність або обмеження доступу до навчання (тобто різниця між тим, що учні мають знати – і тим, що реально знають). В Україні освітні втрати зумовлені як пандемією, так і війною. Вимушена перерва в навчанні, знищені школи, відсутність навчання в офлайн-форматі, технічні обмеження для навчання онлайн (відсутність електроенергії та інтернету) — головні виклики, з якими стикнулася українська освіта. Звісно, це призвело до освітніх втрат. Саме тому освітні втрати потребують оперативного реагування в усіх ланках освіти.

Окрім освітніх втрат, також виділяють освітні розриви. Розриви — це відмінність у рівні середніх результатів навчання між групами учнів, студентів (тобто різниця в знаннях учнів-однолітків, зумовлена об'єктивними обставинами). Розриви в досягненнях констатують, коли одна група учнів (об'єднаних, наприклад, за расовою, етнічною приналежністю, статтю) перевершує іншу групу в середніх результатах навчання. Більшість розвинених країн досліджують освітні розриви та пропонують шляхи їхнього усунення через цілеспрямовану політику.

Для України, зокрема, є цінними результати Програми міжнародного оцінювання учнів PISA [6]. Вони дають можливість простежити освітні розриви. Провідною галуззю PISA 2018 була читацька грамотність. Звіт акцентує особливу увагу на тому, що саме читають українські учні, і які педагогічні практики найефективніше впливають на формування читацької компетентності.

Тож, виходячи з розуміння освітніх розривів і втрат, освітні політики і практики мають відповідно реагувати, пропонувати і реалізовувати рішення для їх подолання. Саме діяльнісний підхід є одним із таких ефективних рішень. Робота в парах, командах, цікаві виклики, що мотивують до самостійного пошуку та навчання, надають можливість пробувати знову і знову, експериментувати, пропонувати власні рішення, реалізовувати свої ідеї – це ті ключові інгредієнти діяльнісного підходу, які вже довели свою ефективність, і це той підхід до навчання, якого потребує освіта України сьогодні.

Певний час тому до аналізу діяльнісного досвіду дитини була залучена наукова спільнота the LEGO Foundation, до якої зокрема входять – університет Кембриджу, Гарвардський університет, Австралійська рада освітніх досліджень. Науковці запропонували модель п'яти характеристик діяльнісного підходу (значуща, активна, радісна, мотивуюча, соціальна) [4]. Це та модель, через призму якої кожен освітянин може проаналізувати власну практику. Це своєрідний орієнтир і навігаційна карта для кожного педагога.

Значущість. Якщо ми говоримо про освітній процес, то навчальна діяльність безперечно має бути пов'язана з досвідом, життям та середовищем дитини. Значущість – це те, що знаходить відгук у дітей, допомагає вирішити певний виклик, поєднувати знання, вміння, бажання, і будувати цілісну, а не розфрагментовану картину світу. Значущість – це важливість і актуальність чогось для кожної окремої дитини.

Соціальна характеристика. Під час навчання діти можуть долучатися до активної взаємодії в командах, парах і навчання одне від одного. Саме робота в парах і командах дозволяє кожній дитині стати активним учасником, а не пасивним спостерігачем. Тож, соціальна характеристика з'являється тоді, коли діяльність відбувається у взаємодії учнів одне з одним, у парах або в командах, у взаємодії з

педагогом. Дітям важливо ділитися думками одне з одним чи з учителем, обговорювати ідеї, спільно шукати рішення на виклик, домовлятися, ділитися, шукати спільне, підтримувати одне одного, радіти разом.

Радісна характеристика. В цьому колі характеристик радісна займає таке саме місце, як і всі інші характеристики. Без радості навчання і розвиток не відбуваються. Діяльність для дитини має бути радісною. Почуття радості активує хімічний процес вироблення в організмі нейромедіатора допаміна. Саме допамін відповідає за наполегливість, когнітивну діяльність, вміння перемикає увагу, мотивацію, а якщо рівень допаміну є недостатнім, учень відчуває перенапругу і стрес, сповільнюються і загальмовуються когнітивні процеси, обмежується рухова активність. Коли діти відчувають радість, вони здатні сконцентрувати увагу, бути цілеспрямованими і активно включеними в процес.

Мотивуюча характеристика. Діяльність чи взаємодія є мотивуючою, коли в учнів є можливість пробувати знову і знову, шукати шляхи рішення, мати право на помилку, не очікувати інструкцій і готових рішень від учителя. Діяльність має надавати можливість дітям шукати різні варіанти, експериментувати, змінювати, пробувати знову і знову з новими ідеями та припущеннями. Коли педагог залучає дітей до пошуку, то процес навчання для них стає мотивуючим і гартує вміння не боятися помилитися.

Активна характеристика. Зазвичай, коли ми чуємо слово «активна», перше, що спадає на думку – це рух, біг, фізичні вправи, тренування, тобто фізична активність. Але ця характеристика набагато ширша і глибша, окрім (і передусім) ми маємо на увазі ментальну включеність дитини у процес пізнання, у діяльність, у те, що відбувається навколо неї і з нею. Як би виразно і натхненно педагог не розповідав про щось біля дошки, це не гарантує того, що учень буде ментально залученим у процес. Дитині треба бути активним учасником процесу – обговорювати, спостерігати, шукати рішення, відповідати на питання, порівнювати, досліджувати і фіксувати результати своїх досліджень будь-яким цікавим для неї способом.

Зазначені п'ять характеристик є чіткими орієнтирами для педагога, які допомагають вибудовувати взаємодію з дітьми у діяльнісному підході. Ці п'ять характеристик не обов'язково мають бути усі відразу присутніми на кожному кроці і щохвилини, у кожній активності, вони можуть бути виражені по-різному, а ступінь вираженості чергуються, але ключовим є їхня присутність.

Згадаймо мету початкової освіти відповідно до Державного стандарту початкової освіти[2]: метою початкової освіти відповідно до Держстандарту є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Всебічний розвиток дитини - це розвиток фізичної, соціальної, емоційної, когнітивної сфер та креативності дитини. Надзвичайно важливо розуміти, що немає бути перекосу в бік будь-якої зі сфер, а розвиток має бути цілісним та збалансованим.

Ще одним важливим елементом всебічного розвитку дитини є агентність. Поняття «агентність» може бути незвичним для нас, але у світовій освітній практиці цей термін лежить в основі дитиноцентризму і надто більше – в основі освітніх політик. Агентність дитини – це ще один ключовий інгредієнт успішного навігування дитини у сучасному світі. По суті агентність означає, що діти постійно живуть і розвиваються у парадигмі «я відповідальний, впливовий, від мене залежить чи відбудуться зміни на краще (в тому числі і зі мною)». Для дитини це означає, що я хочу, я вмю, я можу, я буду, я відповідальна/відповідальний. Організація економічного співробітництва та розвитку й організація яка координує міжнародну програму з оцінювання освітніх досягнень PISA, у створеній концепції майбутнього освіти в розрізі 2030 акцентує на

необхідності окремого наголосу і дії в освітньому процесі щодо розвитку агентності дитини [6].

Отже вчителям початкових класів під час освітнього процесу важливо врахувати характеристики діяльнісного підходу та можливість для дітей набувати досвід агентності, передбачити взаємодію дітей в парах чи командах.

Діяльнісний підхід – це переосмислення та зміна підходів педагогів від схеми «пояснів, закріпив, перевірів» до «відкритого завдання – запитання – роботи в команді – власного пошуку – обґрунтування власної думки – радості від процесу навчання і відповідальності за те, що я можу, хочу, буду, знаю і вмію».

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 07.11.2023).
2. Державний стандарт початкової освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Концепція Нової Української Школи URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 01.11.2023).
4. LEGO Foundation URL: <https://learningthroughplay.com/> (дата звернення: 07.11.2023).
5. Оцінювання втрат та потреб української освіти на основі rdna3 URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ocinyuvannya-vtrat-ta-potreb-ukrayinskoyi-osviti-na-osnovi-rdna3> (дата звернення: 03.11.2023).
6. Результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/rezultati-mizhnarodnogo-doslidzhennya-yakosti-osviti-pisa-2022> (дата звернення: 03.11.2023).

Елліна ПАНАСЕНКО

РОЛЬ ТРЕНІНГУ З ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ У ФОРМУВАННІ SOFT SKILLS КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ ТА КАР'ЄРІ

Тренінг з тайм-менеджменту відіграє ключову роль у розвитку soft skills компетентностей у здобувачів вищої освіти. Тайм-менеджмент допомагає здобувачам вчитися планувати свій час на навчання, роботу та особистий розвиток. Це розвиває вміння ставити мети та пріоритизувати завдання. Засвоєння технік керування часом допомагає студентам працювати під час напружених періодів та уникати вигорання, підвищуючи їхню стресостійкість. Освоєння навичок ефективного розподілу часу допомагає у підвищенні продуктивності, що є важливим елементом успішної навчальної та професійної діяльності. Тренінги з тайм-менеджменту навчають самоорганізації, що важливо для розвитку навичок самоконтролю та вміння керувати власними ресурсами. Освоєння ефективного управління часом допомагає у плануванні колективних завдань, покращує здатність співпрацювати та вести комунікацію у групі. У цілому, тренінг з тайм-менеджменту не лише сприяє оптимізації використання часу, а й формує важливі soft skills, які здобувачі вищої освіти використовують у навчанні, роботі та особистому житті для досягнення успіху та підвищення продуктивності.

Тайм-менеджмент – це систематичний підхід до управління часом, спрямований на оптимізацію продуктивності та досягнення поставлених цілей. Це не лише